

KJAK

Annita á Fríðriksmørk

Føroyingar sáa, útlendingar heysta

Kelda: talvurnar eru á heimasíðuni hjá Hagstovuni www.hagstova.fo

Føroysk arbeiðsmegi er nógv eftirspurd í útlandinum. Eftirspurningurin kemst ikki av biligari arbeiðsmegi, men skal siggjast í føroyskum arbeiðsevnum og serfrøði. Rósið til hesa mobilu arbeiðsmegi verður ikki minni av, at samstundis sum føroyingurin er eftirspurdur, so fer hann av landinum til arbeiðis, í flestu førumuttan at flyta bústað. Hann verður tíbetur búgvandi her og familjan somuleiðis.

Men, - altíð er tað eitt men! Samstundis sum føroyingar kunnu verða stoltur av at verða so eftirspurdir, so eigur tann politiski myndugleikin at gera sær greitt, at orsøkin til methøga talið av føroyingum, sum arbeiða uttanlands, og enn tá vaksandi, kemst av manglandi kappingarføri herheima; - bæði í lønum og í avbjóðingum.

Tað er her, vit tapar!

Jamen, kann tað ikki verða líka mikið, um lønirnar verða forvunnar í útlandinum ella í Føroyum?

Men nei, tað er ikki líkað mikið!

Tá so er, fer bróðurparturin av vinninginum av tí, sum føroyski arbeiðstakarin skapar í útlenskar lummar. Skatturin somuleiðis. Og tað er her avbjóðingin hjá tí føroyska samfelagnum liggur.

Avbjóðingin er stór, og sær enn tá út til at verða vaksandi. Sambært Hagstovu Føroya (sí talvu), vuku lønir frá føroyingum í vinnu uttanlands árin frá 2004 til 2011 úr 300 mió kr upp til 850 mió. Hetta er nær um ein trýfalding; og svarar (í 2011) til 11% av øllum lønum, sum vóru vunnar í Føroyum og uttanlanda.

Sí talvu

Á Vinnuháskúlanum og í Teknisku skúlunum serstakliga - men eisini á øðrum skúlum, útbúgva vit hvørt ár hópín av serfrøði. Hetta gera vit m.a. við tí fyrri eyga, at okkara útbúna skulu tæna okkara vinnulívið og

okkara samfelagið. Men tað almenna og tað privata hava antin ikki uppgávnar, ella eru tey ikki kappingarfør við okkara grannalond.

Føroyar missa tí ikki bara eftirspurdu arbeiðsmegina, men vit missa eisini tey virði, sum hesi kundu skapt her, - men sum tey ístaðin skapa fyri aðrar arbeiðsgevarar og onnur samfeløg.

Føroyingar klárt á odda

Men er hetta ikki soleiðis allastaðni? Er hetta ikki bara nakað, sum er partur av globaliseringini?

Nei, tað er ikki soleiðis allastaðni. Tað siggja vit á talvuni frá Hagstovuni. Talvan gevur ábendingar um, at onnur samfeløg leggja seg í selarnar fyri at teirra arbeiðsmegi verður verandi í landinum. Gjördu tey ikki tað, vildi teirra arbeiðsmegi eisini verið gagnnýtt aðrastaðni, og útlenskir arbeiðsgevarar høvdu tá fingið ágóðan. Hetta eigur ein politiskur myndugleiki ikki at finna seg í, og velur tí at hava ein vinnupolitik, sum forðar fyri hesum. Men hendan politik ivist eg í, um føroyingar hava! Vit siggja á talvuni, at føroyingar eru klárt á odda í at forvinna lønir uttanlands.

Meðan føroysku lønarinntøkurnar, sum vórðu forvunnar uttanlands liggur millum 6 og 7% av BTÚ, so liggur hetta talið millum 0 og 0,5% í øllum hinum Norðurlondunum.

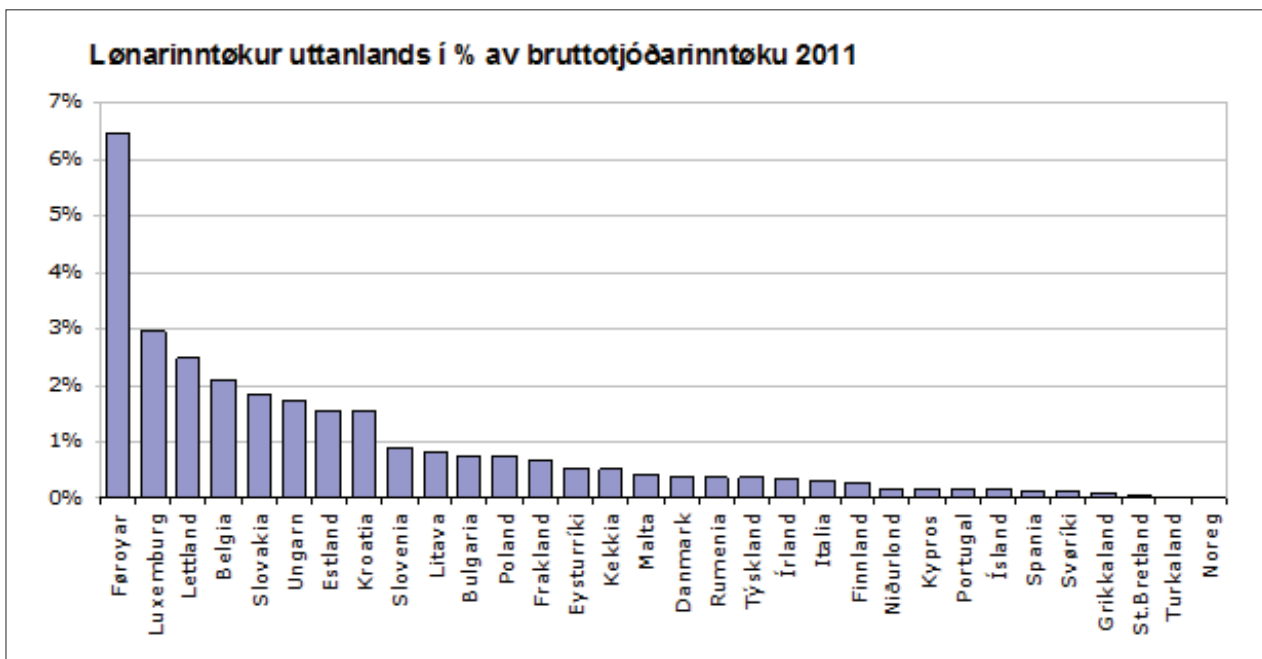
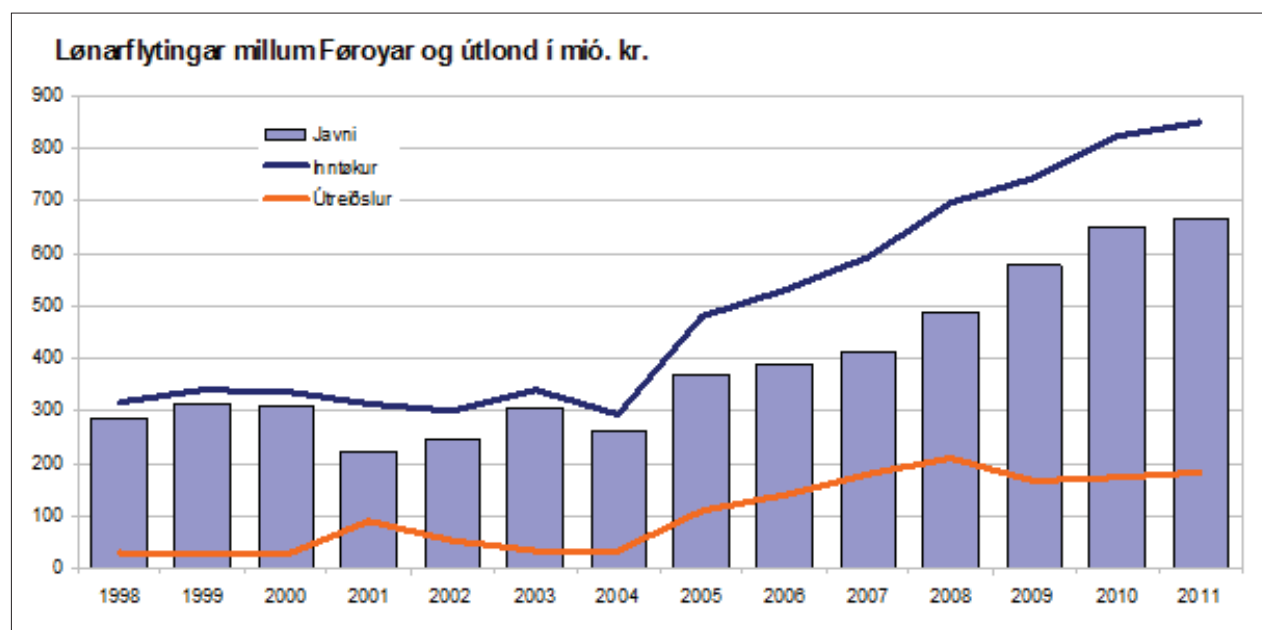
(Grønland er tó ikki við í talvuni)

Sí talvu

Tað er fantastiskt at okkara arbeiðsmegi er so væl útbúgvinn, so væl umtøkt og so mobil! Men tað er ikki gott, at politiski myndugleikin dúvar - ótilvitað, má man ganga út frá - sína globalu tilvitan á, at onnur skulu njóta gott av okkara arbeiðsmegi.

Skattapolitikur og føroyskar loysnir

Ikki nóg mikið við, at vit ikki megna at lofta hesum frálíku førleikum, vit á hvørjum ári útbúgva. Vit velja sam-

stundis heldur ikki at gera skattapolitisk átøk, sum kundu verið aftursvar til manglandi vinnupolitikkin. Hesir, sum rinda sín skatt aðrastaðni, antin í form av vanligum a-skatti í tí landi teir arbeiða, ella tí teir fáa nettoløn, tvs minni útreiðslur fyri - sum oftast - DIS-reiðari, høvdu heldur enn fegnir ístaðin rinda sín skatt her á landi, - um tað bara var skipanin. Men tað hevur arbeiðstakarin ikki myndugleika til at broyta! Tað er tað bara politiski myndugleikin, sum kann royna at gera nakað við!

Tí er tað heilt skeiv adressa at lasta hesar, sum arbeiða uttanlands fyri ikki at leggja

sín skatt í landskassan. Tað er ikki teirra borð!

Tað er ikki nemt, tað veit eg. Men eru grundgevingarnar í lagi, og forarbeiðið gjørt, so er spurningurin, hvar hasar skattakrónurnar skulu fella, nakað sum kann - alt annað líka - takast til viðgerðar og til forhandling!

Generelt er tann regla galdandi, at tú rindar tín skatt í tí landi, tú arbeiðir. Men undantøk eru, og spurningurin er um áherðsla ikki átti at verið lögð í at komið hesum øki undir eitt av hesum undantøkum, so okkara samfelag fekk - um ikki annað - so part av hesum skattapeningi.

Politiksi myndugleikin

kann eisini leggja sín figgjar- og skattapolitik til rættis soleiðis, at øll rinda sín part til samfelagið, við tí endamálið at varðveita okkara vælfærðarsamfelag.

Vit kunnu kanska hava í huga, at lønirnar hesir fáa eru útgoldnar í samfeløgum har ognarskattur og brúkaragjöld eru partur av útreiðslunum hjá teirra arbeiðsfeløgum.

Føroyskar loysnir

Her mugu føroyskar loysnir til. Avleiðingin av hesum "onki gera" politikkinum er m.a., at landskassin og so sanniliga eisini kommunukassarnir sviða.

Øll framkomin lond gera

sítt til at forða fyri at arbeiðsmegin fer av landinum. Tí siggja tøluni heilt øðrvísi út hjá øðrum enn hjá okkum.

Í hesi globalu verð fer arbeiðsmegin eisini partur av útboðið og eftirspurningi. Hon fer har tað er praktiskt møgult, og har hon fær mest fyri sín førleika.

Avbjóðingin hjá okkum er at taka kappingina upp. Gera vit ikki tað, halda vit fram við at útbúgva okkara dugnaligu menn og -kvinnur, og lata útlenskum arbeiðsgevarum og útlenskum landskassum at heysta.